

2015-2016 GÜZ DÖNEMİ

HIST-200 TÜRKİYE TARİHİ DERSİ

PROJE ÖDEVİ

Efkan Çalış ve Tekrar Gün Yüzüne Çıkardığı Ata Sporları

DERS KODU: HIST200

ŞUBE KODU: 16

TAKIM NO: 7

ÖĞRETİM GÖREVLİSİ: Abdurrahim Özer

TAKIM ÜYELERİ:

1. Halil İbrahim Dönmezbilek, 21201064, MAN
2. Abdullah Burak Yıldız, 21301958, MAN
3. Beyza Sütüoğlu, 21302183, PHYS
4. Fatih Yaman, 21300766, PHYS
5. Yetkin Pulcu, 21302177, PHYS

İçerik

ÖZET	3
Giriş.....	4
Efkan Çalış'ın Hayatı	5
Efkan Çalış'ın Savunma Sporlarıyla Tanışması Ve Matrak Sporunu Keşfetmesi	6
Efkan Çalış'ın Gün Yüzüne Çıkardığı Ata Sporlarının Türk Kültürüyle Benzerlikleri	8
Efkan Çalış'ın Türk Sporunun Gelişimindeki Ve Tarihindeki Etkisi.....	9
Matrak Sporunun Federasyona Girmesi Ve Federasyondan Çıkarılması Süreci.....	11
Efkan Çalış'ın Türk Tarihini Anlatan Dizilerde Savaş Eğitmeni Olarak Görev Almasının Türk Ata Sporlarının Tanıtılmasındaki Faydaları	14
Efkan Çalış'ın Türk Ata Sporlarını Olimpiyatlara Kazandırma Noktasındaki Düşünceleri Ve Planları.....	16
Sonuç	17
Kaynakça.....	19

ÖZET

Bu makalede, Efkân Çalış'ın hayatı ve tekrar gün yüzüne çıkardığı ata sporları üzerine inceleme yapılmıştır. Efkân Çalış, sahip olduğu milli duyguları ile başladığı bu araştırmaların sonucunda unutulmaya yüz tutmuş ata sporlarımızı modernleştirmiştir. Efkân Çalış, ata sporları içerisinde matrak sporuyla bilinmektedir ve kendisi bir matrakıdır.

Anahtar Kelimeler: Efkân Çalış, Türk Ata Sporları, Matrak, Tomak, Hançer, Mızrak, Cenk, Tulum

ABSTRACT

This article consists of the investigations about Efkân Çalış's life and also the Turkish sports that he revealed. He modernized these sports that were forgotten due to his strong national feelings. He is mainly interested with Matrak and also regarded as an expert of Matrak.

Key Words: Efkân Calıs, Turk Traditional Sports, Matrak, Tomak, Hançer, Mızrak, Cenk, Tulum

Giriş

II. Mahmud döneminden itibaren yasaklanmaya başlanan Türk ata sporları Cumhuriyet dönemiyle birlikte hepten unutulmaya yüz tutmuştur. Bir çok tarihçinin desteği ile 1960'lı yıllarda bu sporlar yeniden araştırılmaya başlanmıştır. 1971 yılında ise Doç. Dr. Ünsal Yücel'in kapsamlı araştırmaları sonucunda gün yüzüne çıkarılan Türk okçuluğu bu duruma bir örnektir.¹ Benzer araştırmalar sonucu unutulmuş birçok Türk ata sporu incelenmeye başlanmıştır. Güncel araştırmalara yön veren isimlerden biri de Efkan Çalış'tır.

Bu araştırmada 1972 doğumlu olan Efkan Çalış'ın, doğumundan günümüze kadar olan spor hayatını, Türkiye'ye yeniden kazandırdığı ata sporlarını ve Efkan Çalış'ın başarı öyküsünü ele alacağız. 1826 yılında yeniçeri ocağının kaldırılmasıyla birlikte unutilan Matrak, Tomak, Hançer, Mızrak, Cenk, Tulum, Türk Okçuluğu gibi ata sporlarını yeniden gün yüzüne çıkarmasıyla, Efkan Çalış Türk spor tarihinde önemli bir konuma gelmiştir. Efkan Çalış ata sporları üzerine yaptığı çalışmalar sayesinde bu ata sporlarının Türkiye Herkes için Spor Federasyonu'na girmesini sağlamış ve yabancı ülkelerde Türk ata sporlarıyla ilgili pek çok eğitim vermiştir. Efkan Çalış aynı zamanda tarih dizilerinde danışman, oyuncu, kılıç ve savaş sahneleri eğitmeni olarak Türk kültürüne katkıda bulunup, Türk kültürünün dünyaya tanıtılmasında da görev almıştır. Türk ata sporları için yapmış olduğu çalışmaları, araştırmaları

¹ Ünsal, Yücel, *Türk Okçuluğu*, (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 1998), 5.

ve Türkiye Cumhuriyeti tarihine olan etkisini göz önüne aldığımızda Efkan Çalış araştırılmaya değer bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Efkan Çalış'ın Hayatı

1973 yılında Ankara'nın Kayaş semtinde doğan Efkan çalış 1988'de savunma sporlarıyla yakından ilgilenmeye başlamıştır. 2001 yılında Anadolu Üniversitesi satış yönetimi bölümünü bitirmiştir ve 2014 yılında da işletme bölümünden onur derecesiyle mezun olmuştur. Gazi, Çanakkale 18 Mart ve Kırıkkale Üniversitelerindeki akademisyenlerden aldığı destek ile birlikte 2001 yılında Türk ata sporlarını incelemeye başlamıştır. Matrak oyununu, 5 Eylül 2008 tarihinde temellerini atarak hayata geçirmiştir. Cenk Sanatı Dünya Merkezi Derneği'ni ise 15 Ocak 2008 tarihinde kurmuştur. Tomak oyununu 15 Aralık 2009 tarihinde, Muşt Zen-Osmanlı yumruk sanatını ve Leked Kup-Osmanlı sanatını 8 Mart 2011 tarihinde kurmuştur.

Türk Savunma Sanatı Hançer'i 26 Ağustos 2012, Türk Cenk Sanatı Mızrak'ı 29 Ekim 2012, Osmanlı Tulum oyununu 18 Mart 2015 tarihinde bu sporları düzenleyip hayata geçirmiştir. Yurtdışında da Almanya, Rusya, Litvanya, Bosna Hersek'te sempozyum veren Efkan Çalış, Türkiye'nin çeşitli illerinde de bu sporları tanıtmak amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemiş, bu etkinliklere yaklaşık 2500 kişi katılmıştır. Dünya Matrak Derneği'nin kurucusu olan ve aynı zamanda Matrakçı olarak anılmaya başlanan Efkan Çalış,

günümüzde Matrak sporunun geliştirilmesinde rol oynayan önemli kişilerden biridir.²

Efkan Çalış'ın Savunma Sporlarıyla Tanışması Ve Matrak Sporunu Keşfetmesi

15-16 yaşlarında savunma sporlarına olan ilgisini fark eden Efkan Çalış bunun sebebini, 7-8 yaşlarındayken gördüğü 1980 darbesinin oluşturduğu güvensiz ortama ve yaşamış olduğu Kayaş semtinin de olayların etkisinin yoğun hissedildiği bir bölge oluşuna bağlamaktadır. Küçük yaşlarda can güvenliğinin tehlikede olması, kendini koruma içgüdüsünün gençlik yıllarında ortaya çıkmasına neden olmuş. İlgilendiği ilk savunma sporlarından olan Tekvando, Kik-Boks ve Karate sayesinde sporun kültürle olan ilişkisini fark etmiştir. Karatenin Japon kültürüyle ve Taekwando'nun Kore kültürüyle olan yakın ilişkisini gözlemledikten sonra Türk kültürüne benzer spor araştırmaya başlamıştır. Bu araştırmalara başlarken öncelikli amacı, Türk Kültürü'nü yansıtan bir spor olup olmadığını bulmaktır. Araştırmasına Osmanlı ve Selçuklu dönemlerinden başlayan Efkan Çalış, o dönemlerdeki spor anlayışıyla şimdikininki arasındaki farklılıkları görmüş, yapılan tüm uğraşların aslında birer savaş sanatı olduğunu ve insanların mücadele ederken güçlü ve donanımlı olmak için yaptıkları uğraşlar olduğunu fark etmiştir. Örneğin, günümüzde sadece sportif bir aktivite amacıyla yapılmakta olan at üstünde ok atma, Osmanlı

²Efkan, Çalış, *Osmanlı Cenk Sanatı Matrak*. (Ankara: Dünya Matrak Gençlik ve Spor Kulübü Derneği Yayınları, 2015.), 7.

ve Selçuklu Devletleri zamanında ordu eğitiminin zorunlu bir parçasıydı. Tarihte, savaşların yaşamın bir parçası olması sebebiyle, bir çok savaş tekniğinin geliştirilmesi de kaçınılmaz bir durumdu. Dolayısıyla günümüz koşullarında kuralları elverişli olan tüm oyun-talim yöntemlerini bir spor dalı haline getirme çalışmalarına başlayan Efkan Çalış, tarihsel belgeler kapsamında Evliya Çelebinin Seyahatnamesi'nde bahsettiği Matrak'ı araştırmaya başlamıştır. 2008 yılında başlayan araştırmaları, Efkan Çalış'ı ilk olarak bu tekniklerin nasıl uygulandığı sorusuna yönlendirmiştir. Akademik kimliği olmadığından ötürü kaynak araştırmasını, Gazi, 18 Mart Çanakkale ve Kırıkkale Üniversitelerindeki akademisyenler eşliğinde yapmıştır. Bulduğu kaynakların birleştirilmesinde yaşadığı zorlukları şöyle anlatmaktadır:

İlk olarak işin tarihi aşamasını araştıracağız ve daha sonra bu tarihsel sürecin canlandırma aşamasına geçeceğiz. Nasıl işliyor peki bu süreç ? Tarihsel bir olayı ete kemiğe büründürmek bir nevi. Burada teknik bir durum söz konusu. Geçmişte var olmuş fakat sonradan yok olmuş ya da unutulmuş tekniklerin tekrar canlandırılması. Aslında, bu çok zor bir süreç. Deneme-yanılma, eklemeler, yanlış olanları çıkarmalar... Teknikleri sadece sizin yapmanız önemli değil. Asıl önemli olan başkalarının da yapabileceği bir noktaya taşımak. Bir nevi ürünü geliştirmek, herkesin yapabileceği bir şekle sokmak.³

İlk yaptığı araştırmalar sonucunda Matrak'ın çıplak sopayla oynandığını ve hiç bir heyecanı olmadığını söyleyen Efkan Çalış, araştırmalarının sonunda Evliya Çelebi'nin Seyehatnamesi'nde bulduğu Matrak Oyunu figürlerinin imdadına koştuğunu söylemektedir:

Orada net bir şekilde anlatılıyor. Uzunca lobut biçimindeki bir sopanın üzerine post sarılır, dışına da deri sarılır. Bu yumuşak bir malzemedir.

³ Efkan, Çalış, Halil İbrahim Dönmezbilek, Abdullah Burak Yıldız, Ankara, 4 Kasım 2015.

Fakat ilk araştırdığım kaynaklarda çıplak bir sopa vardı. İlk başta çıplak sopayla başlarım, teknikleri oluştururum dedim ama herkese hadi gelin dediğim zaman insanlar gelmediler çünkü acemi biri kafasına ve vucuduna çıplak sopayla vurulmasını istemiyordu. O zaman aklıma bir fikir geldi. Yapılacak Őey giydirmeli ve korumalı sopalarla başlamaktı. Bu sopalarla başlayınca oyun keyifli bir hale dönmeye başladı. Daha düne kadar ben bunu yapmam canım acır diyen insanlar, keyifle sürece katılmaya başladı ve bu sporun mptelaları çıkmaya başladı.⁴

Efkan alış'ın Gün Yüzüne ıkardığı Ata Sporlarının Türk Kültürüyle Benzerlikleri

Kültür pek çok katmandan oluşan ve bir toplumun geçmişten günümüze sahip olduğu bütün değerleri kapsayan çok geniş bir değerler topluluğudur. Spor da bu değerlerin başında gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türk ata sporları, Türk kültürünün önemli bir kısmını oluşurmaktadır. Matrak, hançer, tulum ve tomak sporları Türk toplumunun içinden çıkan oyunlardır. Yeniçerilerin talim yapmak için kullandığı kılıç kalkan oyunu aslında Matrak'ın temelini oluşurmaktadır. Aynı Şekilde Tomak oyunu da Anadolu'nun pek çok köy ve kasabasında düğün ve özel günlerde oynanmaktadır. orum çevresinde "sin sin", Amasya'da "sim sim" adlarını alan Tomak oyunu gençlerin özel günlerde ateş etrafında oynadıkları ve ateşin uğur ve sağlık getirdiğine inandıkları bir oyundur. Aynı zamanda Gaziantep ve çevresi ile Doğu Anadolu'nun pek çok yöresinde "sin sine" olarak bilinen ateş kültü ile ilgili bir oyundur Tomak.⁵ Dolayısıyla bu sporların Türk insanının hayatı ile doğrudan bir Şekilde alakalı olduğunu ve Türk kültürünün Őekillenmesine büyük bir katkısı olduğunu

⁴ alış, Ankara, 4 Kasım 2015.

⁵ alış, *Osmanlı Cenk Sanatı Matrak*, 367.

söylemek kesinlikle yanlış olmaz. Efkân Çalış da bu sporların Türk kültürü ile olan ilişkisine ve Türk kültürünün geliştirilmesi noktasında kazandırdıklarına büyük önem vermektedir. Tarih boyunca Türk milleti kadınıyla ve erkeğiyle her zaman savaşçı bir millet olmuştur. Yukarıda bahsetmiş olduğumuz Türk ata sporları da bu savaşçı kimliğin bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır.

Efkân Çalış'ın Türk Sporunun Gelişimindeki Ve Tarihindeki Etkisi

Efkân Çalış yapmış olduğu çalışmalar sonucunda, gün yüzüne çıkardığı ata sporlarına ilgilenenlerin sayısını arttırmıştır ve arttırmaktadır. 2014'te Spor Bakanlığı'nın düzenlediği gençlik kamplarında dört bin gence eğitim verilmiştir. Efkân Çalış'ın da 2015 yılına dair planları arasında bu sayının kırk bine çıkarılması vardır. Böylece Matrak oyununun bir spor dalı olarak tanınması insanların akıllarında nasıl bir spor olduğuna dair bir fikir vermiştir. Zamanla popüler bir spor dalı olması da Efkân Çalış'ın planları arasında bulunmaktadır. Dolaylı yoldan ise Türk sporuna katkı sağlayacak ve Türk kültürüne olan ilgiyi artıracaktır. Efkân Çalış da buna vurgu yaparak şöyle demiştir; “Öncelikle bizim bu sporu yapmamızdaki amaç, Türk kültürünün ilerletilmesi ve yüceltilmesi, bu bizim ana gayemizdir. Amacımız, dünyada kendi kültürümüzle diğer milletlerin arasına girebilmek, milli kimliğimizle diğer milletlerin arasında var olabilmek ve bir bilinç oluşturabilmektir.”⁶

⁶ Çalış, Ankara, 4 Kasım 2015.

Konuşmasının devamında ise şöyle bir örnek vermektedir; “Dünya Karate Şampiyonası oldu ve kazanan Türkiye oldu. Türk bayrağı göndere çekildi, marşlar okundu. Fakat aslında bu sporun ait olduğu kültür, millet kazandı. Yani Japonya kazandı, çünkü Japon kültürüne ait bir spor yapıldı.”⁷ Bu durum sonucunda ise bu sporu yapan insanların nasıl Japonlaştırdıklarına dikkat çekmektedir Efkân Çalış ve her milletin kendine has olan sporları yapmaları yönünde tavsiyeler vermektedir. Matraktaki çökmelerin, kalkmaların, rakibe hızlı atakların ve mesafe kontrollerinin belli bir süreç içerisinde insanların kaslarına etki edeceğini ve kas yapılarının ona göre gelişeceğini altını çizmektedir.

Buna ek olarak, Türk sporuna kültürel açıdan katkı sağlamanın yanında, Matrak’ı herkesin yapması da amaçlanmaktadır; kadınıyla, çocuğuyla, erkeğiyle yediden yetmiş herkesin yapabilmesi de temel hedefler arasındadır. Efkân Çalış ise bu sporun şekillenme sürecinde herkesin yapabileceği bir düzeye getirildiğini ifade etmiştir ve böylece Türk sporuna sadece erkeklerin değil bayanların da katılması sağlanmıştır ve cinsiyet farkı gözetmeden Türk sporunun gelişmesine katkıda bulunulmuştur.

Matrak oyunu Efkân Çalış’ın uğraşları sonucunda tekrar Türk sporunun gündemine girmiş ve bu spora ilgi duyan insanları da etkilemeyi başarmıştır. Lakin bu başarının arkasında sıkıntılar da vardır. Ne kadar Matrak kurslarının yaygınlaştırılması planlansa da bazı bürokratik çıkmazlar, antrenörlerin

⁷ Çalış, Ankara, 4 Kasım 2015.

bulunamaması gibi konulardan dolayı bu sporun tekrardan Türk sporuna katılması aşamasında aşılması gereken sorunlar ortaya çıkmıştır ve bu da Türk sporunun tarihinde bazı aksaklıklar yaratmaktadır. Matrak sporu için tek başına federasyon olmuş olsa, hızla antrenörlük kursları açacaklarını dile getiren Efkan Çalış, Türkiye'nin her yerinden talep olduğunu, insanların antrenör olacaklarını ve en basitinden eğitimin Halk Eğitim Merkezleri üzerinden yapılabileceğini ve kursların açılmasıyla birlikte Matrak sporunun tüm Türkiye'de hızla yayılacağını dile getirmektedir.⁸

Matrak Sporunun Federasyona Girmesi Ve Federasyondan Çıkarılması Süreci

3 Ocak 2011 tarihli Sabah Gazetesi Matrak Oyunu'nun Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonuna girdiğini yazmıştır. Bu haberde, federasyonun Türk ata sporlarının tanıtımına ve yayılmasına çok önem verdiği de ayrıca belirtilmiştir. Efkan Çalış çabaları sonucu Matrak'ın oynandığı spor kulüplerine federasyon tarafından malzeme yardımıyla bulunulmuştur.⁹ Matrak oyunu 2011 yılında Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonuna tüm delegelerin oy birliği ile girmesine rağmen, iki yıl sonra yetkililerin araştırmaları neticesinde federasyondan ihraç edilmiştir. Matrak oyununun federasyona alım sürecinde oyunun tarihi, federasyon yetkililerince incelenmediğini iddia eden Efkan Çalış, “iki yıl sonra yapılan bir araştırma ile

⁸ Çalış, Ankara, 4 Kasım 2015.

⁹ “*Ata Sporlu Matrak Federasyona Bağlı*”, *Sabah Gazetesi*, 03.01.2011

oyunun federasyondan çıkarılması, federasyonun matrak oyununa gerekli ilgiyi vermediği kanısını oluşturmaktadır. Çünkü Matrak'ın gün yüzüne çıkmasını sağlayan Gazi Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi akademisyenleri, sonradan yapılan ve Matrak'ın federasyondan çıkarılmasına neden olan bu araştırmaya dahil edilmemiştir.”¹⁰ diyerek duruma açıklık getirmiştir.

Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu 9 Mart 2013 tarihinde yaptığı incelemeler sonucunda Matrak sporunun federasyondan çıkarılmasının iki tane sebebi olduğunu belirtmiştir. Birinci sebep olarak, Matrak oyununun ne Osmanlı kaynaklarında ne de diğer kaynaklarda kurallarının belirtilmediği vurgulanmıştır. Özdemir Utku kitabında oyunu; “Yarışmacılar ellerine birer matrak alarak alana çıkarlar ve çarpışırlardı. Bu karşılaşmada amaç, rakibin kafasına vurmaktır”¹¹ şeklinde tarif etmektedir. Mesela, koşu yapmak bir spordur ama belli bir kuralı yoktur. Koşu yarışı yapıldığında ise bir hedef vardır ve yarışmanın birincisi vardır. Matrak sporu aslında koşu gibi hem talim hem de bir yarışma sporudur.

İkinci sebep olarak, Matrak sporunun malzemeleri tarihsel gerçeklik ile uyuşmadığı üzerinedir. Yine Özdemir Utku'nun kitabında “Evliya Çelebi'ye göre matrak, genellikle şimşir ağacından yapılır, cilâlanırdı; lobud biçiminde, ancak biraz daha büyük ve ağırcaıdır.”¹² şeklinde belirtilmiştir. Efan Çalış, matrak sporunda, matrak olarak adlandırılan sopayı biraz değiştirmiştir ama asıl

¹⁰ “*Matrak Federasyondan Çıkarıldı*”, www.matrak.gen.tr/matrak-federasyondan-cikarildi/.

¹¹ Özdemir, Utku, *Tarihimizden Kültür Manzaraları*, (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1995), Sayfa No:86

¹² Utku, *Tarihimizden Kültür Manzaraları*, Sayfa No:85

formunda değişiklik yapmamıştır. Matrağın formuna bağlı kalarak üzerinde birkaç değişiklik yapılmasının amacı ise Efkan Çalış'ın bu sporu yediden yetmişe, kız erkek farkı gözetmeksizin herkesin oynamasını arzu ettiği içindir. Matrak'ın orjinal oyununa ek olarak Efkan Çalış, oyuna kalkan ekleyerek oynanmasını sağlamıştır. Kalkan, matrak sporunun tanımlandığı kaynaklarda gözükmemektedir fakat kılıç ve kalkan milli kültürde olan motifler ve savaş aletleridir.

Sporun federasyona girme süreci araştırılması ve tanıtılması sürecinden çok daha zor ilerlemiş ve defalarca bürokratik engellere takılmıştır. Efkan Çalış, bu sporun araştırılması ve tanıtılması kısmında sadece kendi ekibiyle birlikteyken, federasyona girmek söz konusu olduğunda yani resmi makamlarla görüşülmesi ve onay alınması gerektiğini ve hepsiyle ayrı ayrı ilgilenilmesinden dolayı çok zorlandıklarını söylemektedir. Yapılması gereken ilk hamle siyasetçilere ulaşıp onlardan onay almaktı. Fakat Efkan Çalış ve ekibini asıl zorlayan kısım sonrası olmuştur. Siyasetçilerden onay alındıktan sonra, kurumlara gidildiğinde Matrak gibi yönetmeliği ve mevzuatı olmayan bir spor ile ilk kez karşılaşıldığından ötürü kurumlar sorun çıkartmıştır ve oyunun federasyona girme süreciyle ilgilenmek istememişlerdir. Bu durumun sebebi ise Matrak oyununu eskiden yapılmış olan benzer sporlara uyarlamaya çalışmaları olmuştur. Tüm bu olaylardan ötürü Efkan Çalış ve ekibi federasyon ve bürokrasiyle ters düşmüştür. Ardından Federasyon açıkladığı kararında geçmişteki Matrak oyunuyla řu anda önlerine gelen spor arasında bir benzerlik

kuramadıklarını söylenmiştir. Efkân Çalış ise bunun federasyonun teknik olarak yetersizliğinden kaynaklandığını söylemektedir.¹³

Efkân Çalış'ın Türk Tarihini Anlatan Dizilerde Savaş Eğitmeni Olarak Görev Almasının Türk Ata Sporlarının Tanıtılmasındaki Faydaları

Efkân Çalış pek çok tarih dizisinde savaş eğitmeni olarak görev almış ve savaş sahnelerinin konseptinin hazırlanmasında danışman olarak çalışmıştır. Bu durum, Türk ata sporlarının tanıtılması noktasında çok önemli bir gelişmedir çünkü genel olarak bu tür eğitimleri ata sporlarının tarihi geçmişini ve felsefesini bilmeyen yalnızca hareketleri bilen insanlar yapmaktaydı. Ancak Efkân Çalış gibi bu sporların tarihi geçmişine ve felsefesine hakim bir insan tarafından bu eğitimlerin verilmesi ata sporlarının çok daha doğru bir şekilde anlatılmasını ve anlaşılmasını sağlamıştır. Zaten Efkân Çalış'ın bu noktadaki görüşleri de benzer şekildedir. Piyasadaki rekabetten dolayı ve yapımcıların yalnızca eskiden spor geçmişi olan ve bu işin üstesinden gelebileceğini düşündüğü kişilerle çalıştığını belirtmiştir. Fakat Efkân Çalış'ın yapmış olduğu bundan çok daha fazlasıdır. O, Matrak'ı bir spor haline getirmenin felsefesine inanan bir insandır. Bu noktada da pek çok üniversitede bu konuyla ilgili konferanslar vermektedir ve bu ata sporlarının yalnızca savaşmak için kullanılan tekniklerden çok daha fazlası olduğunu anlatmaya çalışmaktadır. Çünkü Çalış'a

¹³ Çalış, Ankara, 4 Kasım 2015.

göre Türk ata sporları doğrudan bir şekilde Türk kültürü ile bağlı ve bu sporların felsefesinin bilinmesi de en az bu sporların yapılması kadar önemlidir.

Dizi ve sinema sektörü günümüz dünyasında insanlara ulaşmak noktasında kullanılabilir en kolay ve etkili medya araçlarından. Son zamanlarda tarihi dizi ve filmlerin sayısının artması ile birlikte pek çok insan Türk tarihi, kültürü ve ata sporları hakkında daha fazla bilgiye ulaşmıştır. Ancak önemli olan bu sporların ve tarihin doğru bir şekilde ve seyirciyi sıkmadan anlatılabilmesidir. Efkân Bey de dizi ve sinemanın insanlara ulaşma noktasında ne kadar etkili bir kaynak olduğunun farkına varan bir insan olarak tüm bu çalışmaları büyük bir titizlikle ve özenle yapmıştır. Tüm bu Türk ata sporlarının kültürümüzün çok değerli ve önemli bir parçası olduğunu bilmesinden ötürü, içinde bulunduğu bütün projelerde olabildiğince seyirciyi sıkmadan ve sporların felsefesinden uzaklaşmadan bu kültürü göstermeye çalışmıştır. Bu noktada da pek çok dizi ve filmde görev almıştır. Muhteşem Yüzyıl bunlardan sadece biridir.

Efkân Çalış'ın öğrencilerinden olan Coşkun Erdoğan da kendisinin Türk ata sporlarının tanıtılması noktasında dizi ve filmlerin katkılarının önemine dair görüşlerini belirtmiştir. Erdoğan, tarihi dizilerin ve filmlerin Türk ata sporlarının tanıtılması noktasında çok önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. Hatta eğitim vermiş oldukları bazı oyuncuların bu spora dizi veya film bittikten sonra dahi devam ettiklerini söylemektedir. Bu donanım sayesinde oyuncular kariyerlerinde daha hızlı ilerleyebilmektedirler. Bu oyuncular arasından

Muhteşem Yüzyıl dizisinde Kanuni Sultan Süleyman karakterini canlandıran Halit Ergenç, fahri matrakçısı olmuştur.¹⁴

Efkan Çalış'ın Türk Ata Sporlarını Olimpiyatlara Kazandırma Noktasındaki Düşünceleri Ve Planları

Matrak sporunun Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyon'undan çıkarılması gibi durumlar Efkan Çalış'ı yıldırmamıştır. İlk olarak bu sorunu çözmek istemesi ardından ise bu sporu dünya geneline yayma düşüncesi onu davasında daha ısrarlı biri yapmıştır. Bütün konuşmalarında yılmadan bu işi başaracağını dile getiren Efkan Çalış, tüm dünyanın bu spora hazır olduğunu ve hatta Rusya'nın Matrak eğitimlerine devam ettiğini belirtmektedir. Bununla birlikte bir çok ülke ile işbirliği içinde olduğunu söyleyerek, bu ülkelerin Türkiye'ye gelerek aylık kamplar yaptığını vurgulamaktadır. Bu çalışmaların asıl amacının Matrak'ı Olimpiyatlara dahil etmek olduğunu belirten Efkan Çalış, bu amaç doğrultusunda Matrak'ı dünyada sesi duyulur bir hale getirmeye gayret ettiğini söylemektedir. Olimpiyat şartlarından ise şöyle bahsetmektedir:

50 ülkede yapılması gerekiyor, 50 ülkede federasyon haline gelmesi gerekiyor ve Dünya Şampiyonaları yapılır hale gelmesi gerekiyor ve bu uzun bir süreç ve ülkenin gücüyle ilgili bir durum. Hem ekonomik hem siyasi gücüyle ilgili.¹⁵

¹⁴ Coşkun Erdoğan, Halil İbrahim Dönmezbilek, Abdullah Burak Yıldız, Ankara, 8 Kasım 2015.

¹⁵ Çalış, Ankara, 4 Kasım 2015.

Bu işe başlarken, yaptığı işin meyvelerini kendisinin almayacağını, belki torunlarının alabileceğinin farkında olan Efkân Çalış, hiçbir şeyden yılmayacağını vurgulamaktadır. Kendisi Türkiye'yi de geçerek Dünyaya açılmayı hedeflemekte ve çalışmalarına Ankara'da hız kesmeden devam etmektedir.¹⁶

Sonuç

Ankara'nın Kayaş semtinde doğan Efkân Çalış, yoğun milli duygularıyla Türk Milletine ve Kültürüne ne katabilirim sorusuna araştırmalarıyla cevap aramıştır ve unutulmaya yüz tutmuş sporlarımızı hayata geçirmiştir. Efkân Çalış gördüğü çeşitli kültürel ve sportif etkileşimlerde, müsabakayı kazanan milletin bayrağı ve marşı okunsa bile aslında müsabakayı kazanan o sporun doğduğu ülke olduğunu fark etmiştir. Bunun üzerine tarihi araştırmalar yapıp, Türk Kültürünün kazandığı bir spor aramıştır. Bu araştırmada çeşitli öğretim üyeleri görev almıştır.

Matrak, Tomak, Hançer, Mızrak, Cenk, Tulum, Türk Okçuluğu üzerinde araştırmalarda bulunan Efkân Çalış, spor yapabilecek her yaş grubuna hitap eden, cinsiyet ayrımı olmadan bu sporların kural ve şekillerini düzenlemiştir. Efkân Çalış akla geldi mi, ilk olarak Matrak sporu gelmektedir çünkü Efkân Çalışın Matrak sporuna verdiği emek daha yoğundur. Sayın Çalış'ın Matrak

¹⁶ Çalış, Ankara, 4 Kasım 2015.

sporunu Türkiye Geleneksel Spor Dallarını Federasyonu altında bir spor olarak tanınmasını istese de sporun federasyon tarafından tanınmamıştır.

Sayın Çalış'ın gün yüzüne çıkardığı bu sporlar günümüzde bir çok yerel oyunlarda farklı adlarla oynanmaktadır. Bu sporlar ne kadar unutulmaya yüz tutsa bile hala Türkiye'de bu sporların izlerine kültürel olarak karşılaşılmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesinin bir çok yerinde "sin sine" olarak bilen oyun aslında Tomak oyunudur.

Efkan Çalış aynı zamanda bir kaç tarihi dizide de koreografi danışmanı olarak aktörleri ve aktrisleri eğitmiştir. Tarihi diziler kültürel yansımaları gösterir ve Efkan Çalış'ın bu yardımları dizilerdeki savaş sahnelerinin gerçekçiliğinin artmasında ve tarihimizin tanıtılmasında katkıda bulunmuştur. Efkan Çalış'ın ilerideki en büyük hayali olan Matrak sporunun Olimpiyatlarda oynanmasıdır, böylelikle tüm dünya Türk Kültürüne ait bir sporu ve öğretilerini benimseyecektir.

Kaynakça

Çalış, Efan. *Osmanlı Cenk Sanatı Matrak*. Ankara: Dünya Matrak Gençlik ve Spor Kulübü Derneği Yayınları, 2015.

Nutku, Özdemir. *Tarihimizden Kültür Manzaraları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1995.

Güven, Özbay. *Türklerde Spor Kültürü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 1999.

Sabah Gazetesi. "Ata Sporlu Matrak Federasyona Bağlı". 3 Ocak 2011.

Çalış, Efan. Halil İbrahim Dönmezbilek ve Abdullah Burak Yıldız. Ankara. 4 Kasım 2015.

Dünya Matrak Derneği Resmi Web Sitesi. "Matrak Federasyondan Çıkarıldı", www.matrak.gen.tr/matrak-federasyondan-cikarildi/.

Yücel, Ünsal. *Türk Okçuluğu*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 1998.

Erdoğan, Coşkun. Halil İbrahim Dönmezbilek ve Abdullah Burak Yıldız. Ankara. 8 Kasım 2015.